

تأثیر تیپ‌های شخصیتی بر هوش موفقیت و شادکامی بین دانش‌آموزان پسر متوسطه اول

میلاد خانی*

۱. کارشناسی ارشد، مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی‌شهر، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول).

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره ششم، شماره بیست و یکم، بهار ۱۴۰۳، صفحات ۱۶۸-۱۵۹

چکیده

این پژوهش به منظور بررسی اثربخشی آموزش تیپ‌شناسی شخصیت ۹ گانه (این‌گرام) بر افزایش هوش موفقیت و افزایش شادکامی در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی مقطع متوسطه اول خمینی‌شهر به روش شبه آزمایشی از نوع طرح یک گروهی با پیش‌آزمون پس‌آزمون صورت گرفت. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول در شهرستان خمینی‌شهر که جمعیتی در حدود ۱۰۰۰۰ را شامل می‌شوند که از این جمعیت ۳۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه هوش موفق استرنبرگ (SII) و پرسشنامه شادکامی آکسفورد (OHI) بوده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده علاوه بر آمار توصیفی، جهت تحلیل استنباطی از آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای سنجش نرمالیتی داده‌ها، آزمون لوین برای سنجش تساوی واریانس‌ها و آزمون تحلیل کوواریانس، استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد آموزش این‌گرام بر افزایش هوش موفقیت و افزایش شادکامی در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی مقطع متوسطه اول خمینی‌شهر تأثیری ندارد.

واژه‌های کلیدی: این‌گرام، هوش موفقیت، شادکامی، شخصیت.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره ششم، شماره بیست و یکم، بهار ۱۴۰۳

مقدمه

انسان در تمام دوران زندگی خویش در حال یادگیری است و این آموختن گاه به خانواده و اجتماع و زمانی به برخی از نهادها و سازمان‌ها سپرده می‌شود (میرحسینی، ۱۳۸۳). از میان نظام‌های مختلف اجتماعی امروز، نظام آموزش و پرورش به‌حق از بزرگ‌ترین و پیچیده‌ترین ابداعات بشری محسوب می‌گردد که بیشترین سهم را در آموختن بر عهده دارد (صافی، ۱۳۸۷). در بسیاری از کشورها این اعتقاد اساسی وجود دارد که آنچه در جامعه می‌گذرد، اعم از رفتار مردم، تعاملات آن‌ها با یکدیگر و ... ناشی از کیفیت آموزش و پرورش است (شعبانی، ۱۳۹۱). مدرسه، نخستین جامعه‌ای است که در کودک در آن گام می‌نهد و اگر درست عمل کند عامل مهمی در پرورش مهارت‌های زندگی محسوب می‌شود. کودکان و نوجوانان، دوازده سال در مدرسه زندگی می‌کنند، یاد می‌گیرند و ساخته می‌شوند. اولین تجربه‌های زندگی اجتماعی کودکان در محیط مدرسه فراهم می‌شود و بسیاری از برداشت‌های ذهنی، پیش‌فرض‌ها، باورها و بازخوردهای آنان نسبت به زندگی در مدرسه و در کلاس درس، مورد آزمون، سنجش و تجربه قرار می‌گیرند (افروز، ۱۳۷۸).

با توجه به آنکه علم و دانش و رسیدن به مدارج علمی بالا همواره مورد توجه کشورها و به‌خصوص کشور ما بوده است، به همین میزان اهمیت و نقش تحصیل نیز مشخص می‌گردد، هدف از تحصیل سازمان‌دهی، پرورش، هدایت، رشد استعدادها و نوجوانان و همچنین، فراهم ساختن شرایطی صمیمی و دوستانه باهدف رفع نیاز نوجوانان به داشتن ارتباطی مفید و سازنده با همسالان، تشکیل گروه‌های دوستی و دستیابی به هویتی منسجم و صحیح می‌باشد، اما این رشد و پرورش، نیازمند شناسایی و کنترل هوش و افزایش شادمانی در بین دانش‌آموزان و سپس تقویت این استعدادها با تکیه بر هوش دانش‌آموز و تلاش برای بهبود در زمینه‌های گوناگون اجتماعی، روانی، علمی و فرهنگی می‌باشد. در قرن بیستم هوش، یکی از عوامل موفقیت شناخته شد، لذا ابزارها و الگوهای زیادی برای سنجش و افزایش این سازه مهم در زندگی به وجود آمد. تاکنون تعاریف متعددی از هوش ارائه شده است مانند (هوش عینی و انتزاعی، پیازه، هوش کلی و خاص، بینه و سیمون، ۱۹۵۰)، در قالب تعاریف هوش به‌عنوان توانایی فرد در سازگار شدن با محیط و یادگرفتن از تجارب اشاره شده است (استرنبرگ، ۱۹۸۶). یکی از هوش‌های مهم در زندگی هوش موفقیت می‌باشد که برای اولین بار اسپیرمن یک نظریه برای هوش ارائه نمود. بنا بر نظر او «هوش انسان به دو قسمت انتزاعی و کلی تقسیم می‌شود از آن زمان تلاش‌های زیادی جهت مطالعه دقیق‌تر هوش انجام گرفت» (اسپیرمن، ۱۹۲۷). نگاه‌های سنتی به هوش موفقیت گویای آن است که هوش دربردارنده‌ی حافظه‌ی قوی و توانایی‌های محاسباتی و تحلیلی (جنس، ۱۹۹۸) است، توانایی‌هایی که اکثر افراد فاقد آن هستند. این نگاه به هوش منجر به این نتیجه می‌رود که افراد باهوش در مقایسه با افرادی که دارای هوشی در سطح پایین یا متوسط هستند در زندگی موفق هستند. یکی ویژگی‌های هوش موفقیت تصمیم‌گیری در خصوص تغییر و سپس چگونگی تغییر می‌باشد. در حالت عادی زمانی که فردی وارد یک محیطی جدید می‌شود او امیدوار بوده که نه تنها با محیط منطبق بلکه سعی بر آن داشته که محیط جدید را به گونه‌ای شکل دهد یا حداقل به محیطی جدیدتر از قبل تبدیل شود. در هر سازمانی سعی می‌شود افرادی انتخاب شوند که علاوه بر توانایی انجام فعالیت‌های مختلف بتوانند ایجاد تغییر محیط را به نحوه احسن داشته باشند (بریدمن، ۲۰۰۰).

شادمانی و نشاط به عنوان یکی از مهم ترین نیازهای روانی بشر است که تأثیر عمده ای بر شکل گیری شخصیت و سلامت روان دارد. شادی یکی از احساسات انسان است. احساسات انسان در طیف وسیعی از غمگینی شدید تا شادمانی شدید متغیر است و درواقع می توانیم بگوییم دو نوع احساس داریم، احساسات خوشایند و احساسات ناخوشایند. مهم ترین احساس خوشایند است که واژه های هم معنی زیادی مثل خوشحالی، مسرت، شنگولی، کیفوری، سرحالی، خوشی برای آن به کاررفته است (عابدی، ۱۳۸۴).

شادکامی و سلامت ذهنی^۱ دربرگیرنده ای احساسات مثبتی مانند لذت، آرامش، حس جریان داشتن و شیفتگی در زندگی است. سلیمگن^۲ (۲۰۰۲) عواطف مثبت^۳ را به سه دسته تقسیم می کند: آنهایی که به گذشته مربوط هستند و آنهایی که با حال و آینده در ارتباط دارند. عواطف مثبت مربوط به آینده شامل خوشبینی، امید، ایمان و اطمینان است. رضایت خاطر، خرسندی، کامیابی و حس سرفرازی نیز عواطف اصلی مربوط به گذشته اند. عواطف مثبت مربوط به زمان حاضر، دو طبقه متمایز لذات زودگذر و حس کامروایی پایدار را تشکیل می دهند. لذات زودگذر از کانال های حسی به دست می آیند، مانند احساسات ناشی از روابط جنسی، بوهای خوش و طعم های مطبوع، فعالیت های پیچیده تری که انسان ها برای کسب لذات زودگذر انجام می دهند، می تواند احساس لذت بیشتری مانند شمع، وجد و یا آمیزه ای از لذت و خوشحالی ایجاد کند؛ اما حس کامروایی مداوم و یا خرسندی، با لذت بردن صدف تفاوت دارد و حالات درونی تر را در برمی گیرد که از فعالیت های مورد علاقه فرد نشئت می گیرد؛ مانند کوهنوردی برای یک کوهنورد، یا کمک به دیگران برای یک فرد نیکوکار (متین راد، ۱۳۸۹). یکی از تعاریف جامع از شادمانی توسط وینهون (۱۹۹۴) ارائه شده است. «نشاط به درجه و میزانی اطلاق می گردد که شخص درباره ی مطلوبیت کیفیت کل زندگی خود قضاوت می کند. عبارت دیگر نشاط به این معنا است که فرد به چه میزان زندگی خود را دوست دارد.» (آرگیل، ۲۰۰۱؛ به نقل از شفیعی، ۱۳۸۶).

در این زمینه می توان گفت افرادی که شناخت بیشتری از شخصیت خود دارند با ویژگی ها و نقاط ضعف و قوت خود آشناتر هستند و همین امر باعث به کارگیری مناسب توانایی در موقعیت ها و افزایش شادکامی و بهبود کیفیت زندگی آن ها می شود. یکی از جدیدترین نظریه ها، نظریه ی اینیاگرام است که ۹ گونه تیپ شخصیتی را معرفی و توصیف می کند و درواقع افراد را با تمایلات درونی، انگیزه های هشیار و ناهشیار و الگوی احساسی، ادراکی و رفتاری خود آشنا می کنند (ریزو هادسون^۴، ۲۰۰۳). اینیاگرام در لغت از دو کلمه یونانی (Ennea) به معنای عدد ۹ و (gram) به معنای شکل (ترسیم) تشکیل شده است. درواقع این مفهوم معرف تیپ های «نه گانه شخصیتی»^۵ است (دایره المعارف ویکیپدیا^۶، ۲۰۰۷). هر سنخ شخصیتی کانون توجه، علایق ارزش ها، انتظارات، شکل برقراری ارتباط و محیط شغلی جذاب با نوع خودش را دارد (ریزو، ۲۰۰۳). اینیاگرام شخصیتی از یک مبدا یا از یک سوی یک شخص و یا موسسه پوشش نیافته است. بلکه نتیجه تحقیقات، کنجکاوی ها و تجزیه و تحلیل های فراوانی است که از ترکیب روش های متعدد اسطوره ای (دینی، مذهبی، عرفانی) و علم روانشناسی امروزی سرچشمه گرفته است. فردی که شکل

^۱ - Mental health

^۲ - Seligman

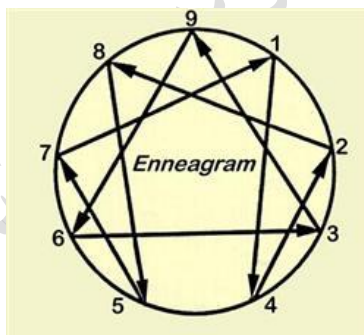
^۳ - Positive emotions

^۴ - Riso & Hudson,

^۵ - Nine personality Types

^۶ - Wikipedia

اینیگرام را برای اولین مرتبه به دنیای امروز آورد؛ «گورجیف»^۱ (۱۸۷۷ تا ۱۹۴۹ میلادی) است که در ابتدای قرن بیستم (۱۹۳۰) پایه‌گذار اولیه این نظریه نام گرفت؛ اما تخصیص ۹ تیپ شخصیتی به هر یک از ۹ وضع روی نمودار به‌طوری‌که امروزه ما آن را می‌شناسیم به ایچازو^۲ و آموزش وسیع‌تر اینیگرام از اوایل سال ۱۹۷۰ به روانپزشک آمریکایی «نارنجو»^۳ برمی‌گردد. نهایتاً تجزیه و تحلیل فرضیه‌های زیربنایی و آزمون تشخیص شخصیت (RHETJ)^۴ و تکمیل شرح خصوصیات انواع شخصیت‌های نه-گانه اینیگرام مربوط می‌شود و به دو روانشناس آمریکایی ریزو و هادسون که در سال‌های ۱۹۸۰ تا ۱۹۹۰ اولین مطالعات و تحقیقات علمی آن را آغاز کرده و تاکنون ده‌ها کتاب در سطح جهان منتشر کرده‌اند. اینیگرام هم‌اکنون توسط «ریزو» و «هادسون» که توسعه‌دهندگان اصلی این نظریه هستند که در موسسه اینیگرام در نیویورک وسایل مراکز علمی مشابه جهان به‌صورت آکادمیک، به افراد بسیاری آموزش داده می‌شود. (پالمر^۵، ۲۰۰۸). شناخت ویژگی‌های تیپ‌های شخصیتی اینیگرام موارد استفاده متعددی دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: خودآگاهی و خودشناسی روشن و عمیق‌تر و آشنایی با قالب‌های فکری و حسی طرفین منجر به انتخاب آگاهانه و مناسب‌تری می‌شود، زوج‌درمانی از طریق شناخت کامل و عمیق همسر، آموزش و راهنمایی در انتخاب شغل به‌وسیله آشنایی با تمایلات شغلی هر سنخ شخصیتی و همچنین در روابط مشاوره‌ای به مشاوران کمک می‌کند که به مرکز توجه مراجعین پی برده و آن‌ها را با ساختار خصوصیاتشان، راهکارهای سازش و حرکت به بهترین سطح از تیپ شخصیتی خود آشنا سازند (بارلت^۶، ۲۰۰۷).

شکل (۱) ساختار و نماد اینیگرام و تیپ‌های شخصیتی نه‌گانه بر روی نماد اینیگرام

سپهریان (۱۳۸۹)، تهیه‌ی یک ابزار مقدماتی برای استفاده و ساخت وسایل عینی و معتبر انجام دادند. کلاس‌های آشنایی با تیپ‌های شخصیت اینیگرام برای آزمودنی و متخصصان به طور جداگانه برگزار کردند. آزمون در یک نمونه ۱۱۰ نفری اجرا شد. یافته‌های آزمونی شامل ۵۰ سؤال را نشان می‌داد که هم روایی و پایایی داشتند.

^۱ - George Ivanovich Gurdjieff

^۲ - Oscar Ichazo

^۳ - Claudio Naranjo

^۴ - The Riso- Hudson Enneagramtype Indicator

^۵ - Palmer

^۶ - Barlet

سپهریان و قلاوندی (۱۳۹۰) اثربخشی آموزش تیپ‌های شخصیتی ایناگرام بر کاهش تعارضات زناشویی را بررسی کردند بدین منظور ۱۴ زوج انتخاب شدند و در ۲ گروه گواه و آزمایش قرار گرفتند نتایج نشان می‌دهند که هرکدام از تیپ‌های ۹ گانه راهبردهای مقایسه‌ی متفاوتی برای ارتباط با خود و محیط و دیگران دارند. محبوبه حکیمیان جزی (۱۳۹۲) نیز در پژوهشی که با عنوان تأثیر تیپ‌های شخصیت ایناگرام در کاربرد راهبردهای کارایی مثل آگهی استخدامی روزنامه، ماهنامه، اینترنت، ارسال کارنامه شغل و... بر روی دانشجویان دانشگاه اصفهان انجام داد در این تحقیق که نمونه ۳۸۴ می باشد که از روش نمونه‌گیری نسبی استفاده شد، نتایج بیانگر آن است که در بین متغیرها تفاوت معناداری وجود ندارد.

جعفری و محمدی (۱۳۹۰) مقاله‌ای با عنوان پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس تیپ‌های شخصیتی ایناگرام و باورهای ارتباطی دانشجویان متأهل ارائه دادند. ۲۸۰ نفر نمونه از بین دانشجویان انتخاب شدند و در دو گروه گواه و آزمایش قرار گرفتند نتایج این پژوهش نشان داد که تیپ‌های شخصیتی ایناگرام و باورهای ارتباطی می‌توانند رضایت زناشویی را تحت تأثیر قرار دهند.

امینی (۱۳۹۲) پژوهشی با عنوان پیش‌بینی رضایت‌مندی و رضایت بخشی شغلی با توجه به شخصیت طبق نظریه ایناگرام انجام داد. جامعه آماری این پژوهش معلمان شهرستان تیران و کرون بودند. نتایج این پژوهش نشان داد که در برخی از موارد تیپ شخصیتی ایناگرام پیش‌بینی کننده رضایت‌مندی و رضایت بخشی شغلی می باشد. عظیمی، کرمی و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان مطالعه ویژگی‌هایی روحی - روانی تیپ‌های نه‌گانه شخصیت پرداخته‌اند؛ که با توجه به نتایج، بررسی دیدگاه افراد از طریق تست جهت سازگاری با موقعیت‌ها توصیه می‌شود.

حسینیان، عظیمی پور و همکاران (۱۳۹۱) به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون تیپ‌های شخصیتی نه‌گانه (ایناگرام) پرداخته‌اند. هدف اصلی در این پژوهش تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون‌های نه‌گانه انواع پایایی و روایی آن و عوامل سازنده و تفاوت معناداری نمرات زنان و مردان و نمرات هنجار در جامعه تهرانی برآورده شد. در محاسبات مشاهده‌شده برای زنان و مردان تفاوت‌های معناداری وجود داشت.

ژدز (۲۰۰۸) در مقاله‌ای با عنوان تیپ ایناگرام از همان بدو تولد با ما همراه است. به مقایسه ایناگرام با روان‌کاوی فرویدی می‌پردازد، مدل تلفیقی که در این مقاله ارائه‌شده است به سه مرکز شعور انسان در ایناگرام (احساس، ادراک، عملکرد) و شباهت آن‌ها در مراکز رشد شخصیت در خصوص ماهیت ضرورتاً استدلالی رشد به دست می‌آورد و به رابطه درونی بین ایناگرام و تحلیل روان‌شناسانه روان‌کاوی اشاره می‌کند.

هلنی (۱۹۷۹) در مقاله‌ای با عنوان "پی بردن به سبک‌های یادگیری دانشجویان مهندسی بر اساس مدل ایناگرام" در دانشگاه مهندسی و طراحی انجام داده است. در این تحقیق سبک‌های مختلف یادگیری مورد خطاب قرار گرفته و ایناگرام را به‌عنوان ابزاری جدید در شیوه یادگیری دانشجویان معرفی می‌کند.

ماهلر (۱۹۷۵) ایناگرام و روان‌کاوی به بررسی رابطه ایناگرام و روان‌کاوی می‌پردازد و ادعا می‌کند. پیشنهاد برای بنیادی کردن موضوع ایناگرام در خصوص تئوری‌های روان‌کاوی رشد شخصیت یک پیشنهاد بازنده است.

تایلر (۲۰۰۶) در تحقیقی ایناگرام ابزاری برای خود انعکاسی و ارزیابی انتقادی در تعلیم و تربیت مددکاری اجتماعی به تشریح ایناگرام پرداخته و بیان می‌کند ایناگرام چیزی بیش از انگ زنی و طبقه‌بندی است. یک ارتباط قوی با موضوعات مرتبط با روحانیت دارد و یک وسیله برای معرفی ارزش‌های معنوی برای مددکاران است. ایناگرام باید در نظر گرفته شود نه برای طبقه‌بندی‌های آن بلکه به عنوان یک وسیله توسعه‌دهنده تفکر بحرانی و غنی‌سازی زبانی و انعکاسی از خود و دیگران و یک توصیف‌کننده از رفتار بشری.

زیگلر (۲۰۰۹) در مقاله‌ای با عنوان "شما چه نوع مشاور هستی؟ به بررسی و آموزش تیپ شخصیتی مدیران فروش و کارمندان آن‌ها و نحوه جذب مشتریان بر اساس مدل ایناگرام می‌پردازد. اشاره می‌کند چنانچه بورس اوراق بهادار محل گران و پرهزینه‌ای است تا شما دریابید و بیان می‌کند خودآگاهی به شما کمک می‌کند تا یک سرمایه‌گذار بهتر و یک مشاور بهتر در تمامی انواع بازار باشید.

تکلی (۲۰۰۵)، مقاله‌ای با عنوان آیا مایلید با افراد سختگیر و پرتوقع جور شوید؟ یک عدد را انتخاب کنید در این تحقیق به بررسی تیپ شخصیتی مربیان می‌پردازد، مدیرانی که گله‌مند از رفتار معلمان خود هستند؛ مثلاً معلمی که وسایلش را سر جایش نمی‌گذارد یا معلمی که نمی‌تواند ارتباط برقرار کند... یک استراتژی چشم‌گیر را بر اساس رابطه بین توانایی و استعدادهای طبیعی و اوضاع شخصیتی توسعه می‌دهد.

روش پژوهش

طرح پژوهش نیمه آزمایشی که در آن از طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل استفاده می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان پسر دبیرستانی متوسطه اول شهر خمینی‌شهر که در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ مشغول به تحصیل بودند، می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش تصادفی ساده می‌باشد. به منظور انتخاب افراد نمونه از بین دبیرستان‌های پسرانه متوسطه اول خمینی‌شهر یک دبیرستان انتخاب و از بین دانش‌آموزان سه پایه، هفتم، هشتم، نهم این آموزشگاه به صورت مساوی و تصادفی پنج نفر و جمعاً پانزده نفر به عنوان گروه آزمایش انتخاب شدند. گروه گواه این پژوهش هم شامل پانزده دانش‌آموز که هرکدام به صورت مساوی و تصادفی از سه پایه‌ی هفتم، هشتم و نهم انتخاب شدند، می‌باشد.

ابزارهایی که جهت جمع‌آوری اطلاعات از گروه نمونه در نظر گرفته شده است عبارت است از:

۱. پرسشنامه هوش موفقیت گریگورنکو استنبرگ (SHI)

۲. پرسشنامه شادکامی آکسفورد (OHI)

اعضای هرگروه قبل از شروع جلسات به پیش‌آزمون پاسخ می‌دهند. X معرف متغیرمستقل (تأثیر آموزش اینوگرام) است. T۲ معرف پس‌آزمون که در پایان جلسات آموزش، روی هر دو گروه اجرا می‌شود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان پسر متوسطه اول که در سه پایه‌ی هفتم، هشتم و نهم از مدارس متوسطه اول شهر خمینی‌شهر در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ در حال تحصیل می‌باشند. ملاک‌های گزینش نمونه، ثبت نام و در حال تحصیل بودن در سال تحصیلی ذکر شده بدون توجه به معدل دانش‌آموز یا هر معیار دیگری می‌باشد. از بین ثبت‌نام‌شدگان ۳۰ نفر آزمودنی در این پژوهش به صورت تصادفی ساده انتخاب

خواهند شد؛ و به طور تصادفی در دو گروه (۱۵ نفر آزمایشی و ۱۵ نفر کنترل) تقسیم می شوند. بعد از اعمال متغیر مستقل در ۵ هفته و ۱۰ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای بر گروه آزمایش، هر دو گروه مجدداً به وسیله همان آزمون‌ها مورد ارزیابی قرار گرفتند.

روش تجزیه و تحلیل در این پژوهش بدین صورت بود که در ابتدا داده‌ها جمع‌آوری و در سطح توصیفی انحراف معیار و میانگین محاسبه شد و در سطح آمار استنباطی از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده گردید. برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و برای بررسی یکسان‌سازی واریانس‌ها از لوین استفاده خواهد شد و پس‌از آن مورد تفسیر قرار گرفت.

یافته‌ها

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی نمرات مقیاس هوش موفقیت و ابعادش در دو گروه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

مقیاس	مرحله	گروه آزمایش		گروه کنترل	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
هوش موفقیت	پیش‌آزمون	۱۲۸/۲۷	۱۵/۳۱	۱۲۰/۴۷	۲۲/۷۶
	پس‌آزمون	۱۳۶/۸	۲۵/۸۴	۱۱۴/۶	۲۴/۱۴
هوش تحلیلی	پیش‌آزمون	۴۲/۶	۵/۷۷	۳۹/۴	۷/۸۶
	پس‌آزمون	۴۳/۶	۹/۲۶	۳۷/۱۳	۹/۱۶
هوش عملی	پیش‌آزمون	۴۳/۰۷	۷/۳۳	۳۹/۶	۹/۳۲
	پس‌آزمون	۳۹/۸۷	۹/۱۵	۳۷/۴	۸/۲
هوش خلاق	پیش‌آزمون	۴۲/۶	۴/۷۵	۴۱/۲۷	۷/۳۴
	پس‌آزمون	۴۳/۳۳	۹/۶۵	۴۰/۰۷	۸/۴۷

نتایج جدول انشان می‌دهد میانگین نمرات در مقیاس هوش موفقیت در گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون نسبت به مرحله پیش‌آزمون کاهش یافته است. میانگین نمرات در خرده مقیاس هوش تحلیلی در گروه آزمایش افزایش یافته و در خرده مقیاس عملی در هر دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون نسبت به مرحله پیش‌آزمون کاهش یافته است و میانگین نمرات در خرده مقیاس هوش خلاق در گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون نسبت به مرحله پیش‌آزمون افزایش و در گروه کنترل در مرحله پس‌آزمون نسبت به مرحله پیش‌آزمون کاهش یافته است.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی نمرات مقیاس شادکامی و ابعادش در دو گروه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

مقیاس	مرحله	گروه آزمایش		گروه کنترل	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
شادکامی	پیش‌آزمون	۸۰/۱۳	۷/۸۹	۷۵/۱۳	۱۰/۷۴
	پس‌آزمون	۸۷/۱۳	۱۱/۱۹	۷۶/۹۳	۱۲/۳۸
رضایت از زندگی	پیش‌آزمون	۳۵/۴۷	۴/۲۹	۳۱/۸۳	۶/۷۸
	پس‌آزمون	۳۹	۶/۰۲	۳۲/۸۷	۵/۹۷
رضایت خاطر	پیش‌آزمون	۱۴/۶۶	۳/۱۹	۱۴/۴	۲/۲۹
	پس‌آزمون	۱۵/۴۷	۲/۶۱	۱۴/۱۳	۲/۱۷
حرمت خود	پیش‌آزمون	۱۲/۶۷	۲/۱۶	۱۲/۸۳	۱/۹۱
	پس‌آزمون	۱۴/۴۷	۲/۳۶	۱۳/۸	۲/۴۸
خلق مثبت	پیش‌آزمون	۸/۶۷	۱/۶۳	۷/۹۳	۱/۶۲
	پس‌آزمون	۹	۱/۷۳	۸/۱۳	۲/۶۴
انرژی مثبت	پیش‌آزمون	۸/۶۷	۱/۰۵	۸/۳۳	۱/۳۹
	پس‌آزمون	۹/۲	۱/۵۷	۸	۱/۶۹

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد میانگین نمرات در مقیاس شادکامی در گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون نسبت به مرحله پیش‌آزمون افزایش یافته است. میانگین نمرات در خرده مقیاس‌های رضایت از زندگی، حرمت خود و خلق مثبت در هر دو گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون نسبت به مرحله پیش‌آزمون افزایش یافته است و میانگین نمرات در خرده مقیاس رضایت

خاطر و انرژی مثبت در گروه آزمایش در مرحله پس آزمون نسبت به مرحله پیش آزمون افزایش و در گروه کنترل در هر دو مرحله پس آزمون و پیش آزمون حدوداً برابر است.

جدول ۳. نتایج تحلیل کوواریانس برای نمرات هوش موفقیت در دو گروه آزمایش و گروه کنترل

منابع تغییر	مجموع مجلدورات	درجه آزادی	F	معناداری	مجدوراتی جزئی	توان آزمون
پیش آزمون	۷۵۴۲/۲۴	۱	۲۰/۴۳	۰/۰۰۰	۰/۴۳۱	۰/۹۹۲
گروه	۲۲۵/۴۹	۱	۰/۶۱	۰/۶۱۱	۰/۰۲۲	۰/۱۱۷
خطا	۹۹۶۷/۷۶	۲۷				
کل	۴۵۵۶۸۱	۳۰				

با توجه به نتایج جدول ۳ و مقدار F محاسبه شده برای نمرات پس آزمون هوش موفقیت در دو گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنادار است ($P < 0/05$). در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون هوش موفقیت در دو گروه آزمایش و کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنادار وجود ندارد. توان آزمون ۱۱/۷ در صد می باشد. همچنین میانگین تعدیل شده نمرات هوش موفقیت گروه آزمایش ($M=123/5$) و در گروه کنترل ($M=117/9$) می باشد.

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس برای نمرات شادکامی در دو گروه آزمایش و گروه کنترل

منابع تغییر	مجموع مجلدورات	درجه آزادی	F	معناداری	مجدوراتی جزئی	توان آزمون
پیش آزمون	۱۹۳۷/۲۹	۱	۲۶/۸۹	۰/۰۰۰	۰/۴۹۹	۰/۹۹۹
گروه	۲۳۲/۶۸	۱	۳/۲۱	۰/۰۸۴	۰/۱۰۶	۰/۴۰۹
خطا	۱۹۵۵/۳۸	۲۷				
کل	۲۰۶۵۶۷	۳۰				

با توجه به نتایج جدول ۴ و مقدار F محاسبه شده برای نمرات پس آزمون شادکامی در دو گروه آزمایش و کنترل بعد از ثابت نگه داشتن اثر پیش آزمون معنادار است ($P < 0/05$). در نتیجه بین میانگین نمرات پس آزمون شادکامی در دو گروه آزمایش و کنترل با ثابت نگه داشتن اثر نمرات پیش آزمون تفاوت معنادار وجود ندارد. توان آزمون ۱۰۰ در صد می باشد. همچنین میانگین تعدیل شده نمرات شادکامی گروه آزمایش ($M=84/92$) و در گروه کنترل ($M=79/14$) می باشد.

بحث و نتیجه گیری

بر اساس نتایج فرضیه اول آموزش تیپ های شخصیت ۹ گانه (اینگرام) بر هوش موفقیت در مرحله پس آزمون مؤثر نیست. نتایج بیانگر آن است که تفاوت معناداری وجود ندارد. این یافته ها همسو با پژوهش های غیرمستقیمی که بیانگر وجود عدم رابطه بین تأثیر تیپ های شخصیت ۹ گانه (اینگرام) با متغیرهای وابسته در پژوهش های دیگر را نشان می دهد. برای مثال در پژوهشی که انجام شد. حکیمیان جزی (۱۳۹۲)، در پژوهشی که با عنوان تأثیر تیپ های شخصیت اینگرام در کاربرد راهبردهای کاریابی مثل آگهی استخدامی روزنامه، ماهنامه، اینترنت، ارسال کارنامه شغل و...، که در آن پژوهش هم نتایج همسو با نتایج تحقیق حاضر بوده است و عدم ارتباط بین متغیرها را نشان می دهد. پژوهشگر این تحقیق اذعان دارد که عوامل متعددی حتی بیشتر از تیپ شخصیت ۹ گانه (اینگرام) بر متغیرهای دیگر مؤثر بوده است و بین هیچ یک از ابعاد نه گانه شخصیت اینگرام و راهبردهای کاریابی رابطه ای وجود ندارد و همچنین مطلب یا موردی که دقیقاً تأثیر شخصیت بر راهبردهای کاریابی را بررسی نمایند توسط محقق یافت نگردید. از جمله دلایلی که در این خصوص می توان اشاره کرد محیط جغرافیایی، شرایط خانوادگی، شغل اعضای خانواده، و... می باشد (حکیمیان، ۱۳۹۲)؛ و در یک نمونه خارجی می توان نتایج پژوهش حاضر را تا حدودی با یافته های ریزوهادسون (به نقل از

آرتور و بدو^۱، (۲۰۰۸) سازگار دانست. در پژوهش حاضر هم شاید باورها و عقاید فرد نسبت به خود، شرایط مدرسه و محیطی که در آن آموزش‌دیده، دبیران آن مرکز آموزشی و تأثیر گزاری آن‌ها بر روی دانش‌آموز تأثیر بیشتری نسبت به آموزش تیپ‌های شخصیت ۹ گانه (اینگرام) بر هوش موفقیت فرد داشته است. حتی می‌توان به پژوهشی دیگر که امینی (۱۳۹۲)، با عنوان پیش‌بینی رضایت‌مندی و رضایت بخشی شغلی با توجه به شخصیت طبق نظریه اینگرام در بین معلمان انجام داد در برخی از فرضیه‌ها عدم ارتباط بین اینگرام با بعضی از متغیرها را بیان می‌کند.

بر اساس نتایج فرضیه دوم آموزش تیپ‌های شخصیت ۹ گانه (اینگرام) بر هوش موفقیت در مرحله پس‌آزمون مؤثر نیست. بر این اساس می‌توان گفت که دلایل و عواملی دیگری، به‌غیر از آموزش تیپ‌های شخصیتی ۹ گانه (اینگرام) بر افزایش شادکامی دانش‌آموزان مؤثر واقع شده است. مثل وضعیت مالی، وضعیت درسی و نمرات فرد در مدرسه، پذیرش در بین همسالان و همکلاسی‌ها، شرایط عاطفی خانوادگی، توانایی ارتباط درست با دبیران در فرد و... در تبیین فرضیه فوق می‌توان گفت، ماهر^۲ (۱۹۷۵)، در پژوهشی با عنوان "اینگرام و روان‌کاوی" به بررسی رابطه اینگرام و روان‌کاوی می‌پردازد و ادعا می‌کند. پیشنهاد برای بنیادی کردن موضوع اینگرام در خصوص تئوری‌های روان‌کاوی رشد شخصیت یک پیشنهاد بازنده است؛ و همچنین حکیمیان جزی (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان "تأثیر تیپ‌های شخصیت اینگرام در کاربرد راهبردهای کاریابی مثل آگهی استخدامی روزنامه، ماهنامه، اینترنت، ارسال کارنامه شغل و..." مورد توجه قرارداد؛ که در آن پژوهش هم نتایج همسو با نتایج تحقیق ما بوده است و عدم ارتباط بین متغیرها را نشان می‌دهد.

بنابراین پیشنهادهای کاربردی زیر ارائه می‌گردد:

۱- برگزاری کارگاه‌های آموزشی، برای دبیران و مسئولان مراکز آموزشی و خانواده‌ها اهمیت شادکامی و هوش موفقیت بر روی دانش‌آموزان روشن گردد.

۲- با توجه به اهمیت و تأثیر شادکامی و هوش موفق در بهبود کیفیت زندگی دانش‌آموزان پیشنهاد می‌گردد که مشاورین مدارس در راستای افزایش این دو موضوع تلاش کنند.

پژوهش حاضر محدودیت‌هایی به شرح زیر داشت:

۱. در پژوهش حاضر به خاطر جدید بودن موضوع مورد تحقیق با فقدان پیشینه نظری و پیشینه پژوهشی روبرو بودیم.
۲. به دلیل کم‌سن‌وسال بودن آزمودنی‌ها آن‌طور که باید و شاید به اجرای تمرینات خانگی خود نمی‌پرداختند و در انجام تمرینات قصور و کوتاهی می‌کردند.
۳. به دلیل آنکه نمونه ما و آزمودنی‌ها از مدرسه انتخاب شده بودند و بنا به شرایط زمانی محدودی که در مدرسه وجود دارد برای اجرای جلسات آموزش با مشکل روبرو بودیم.

^۱ -Artour & Bado

^۲ -Mahller

منابع

- امینی، ش. (۱۳۸۷). پیش‌بینی رضایتمندی و رضایت بخشی شغلی با توجه به شخصیت طبق نظریه ایناگرام در بین معلمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی‌شهر.
- حسینیان، س؛ عظیمی پور، پ؛ کرمی، ا. یزدی، س. م؛ کشاورز گرامی، ق. (۱۳۹۱). بررسی ویژگی‌های روانسنجی آزمون تیپ‌های شخصیتی نه‌گانه (اینگرام). فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی، ۱۲ (۴)، ۱۴۴ - ۱۲۵.
- حکیمیان جزی، م. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین راهبردهای کاریابی و تیپ‌های شخصیت ۹ گانه (اینگرام) در بین دانشجویان. پایان‌نامه کارشناس ارشد رشته مشاوره، دانشگاه اصفهان.
- سپهریان، فیروزه. (۱۳۸۹). ساخت مقدماتی آزمون تیپ‌های اینگرام. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۲ (۳)، ۵-۱.
- شفیع آبادی، ع. (۱۳۸۶). راهنمایی تحصیلی و شغلی. تهران: دانشگاه پیام نور.
- شولتز، د. (۱۳۸۴). نظریه‌های شخصیت. ترجمه یوسف کریمی، فرهاد جمهری، سیامک نقشبندی، بهزاد گودرزی، هادی بحیرایی و محمد رضا نیکخو، تهران: نشر ارسباران.
- صافی، ا. (۱۳۸۷). مدیریت نوآوری در مدارس. تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- Gardner, H. M., Krechevsky, R. J., Sternberg, and L. O. (1994). Intelligence in Context: Enhancing Student's Practical Intelligence for School, in Classroom Lessons: Integrating Cognitive Theory and Classroom Practice, K. McGilly (ed). Bradford Books, Cambridge, Massachusetta, pp. 105 – 127.
- Palmer, H. (2008). Thy Enneagram. Understanding Yourself and thy others in Your Life: USA.
- Riso, D. R., & Hudson, R. (2003). Personality type: Discover the Enneagram for Self – Discovery Boston. MA: Houghton Mifflin.
- Sternberg, R. J. L., Okagaki, A. (1990). Practical Intelligence for Success in School", Educational Leadership, 48, 35-39.
- Talley, K. (2005). Would you like to get alongeith difficult people? Picka number. Personality type Enneagram Monthly, 16(4), 52-53.